

## D. Mehmet Doğan'ın Batılılaşmama Mücadelesi ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin Kuruluşu\*

*D. Mehmet Doğan's Struggle non-Westernization and the Foundation of the Writers Union of Turkey*

**Rabia Nur Akmaz\*\***

### Öz

Batılılaşma karşısında ortaya koyduğu tutumla, öncü bir Müslüman şahsiyet olan D. Mehmet Doğan'ın düşünceleri, Türk milleti için akademik olarak araştırılmayı ve anlaşılmayı gerektirmektedir. Nitekim D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma karşısında verdiği mücadele, Türk milleti için farklı kültür ve dünya anlayışlarıyla mücadele kapsamında bir örnek olmuştur. Bunun için, teorik çerçevede D. Mehmet Doğan'ın kavram dünyasının çözümlemesi gerekmiştir. Ancak bu da, batılılaşmanın tarihi arka planına bakılmasını gerektirmiştir. Teorik çerçevenin çözümlemesi, D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma karşısındaki konumunu vermesi bakımından önemli olmuştur. O, kültürün ve kimliğin muhafazası konusunda yerli-millî kalmanın önemine ve yollarına dikkat çekmektedir.

Aynı zamanda Türkiye Yazarlar Birliği'nin kurulmasına öncülük ederek, düşüncelerin yalnızca fikirde kalmayıp, hayata geçirilmesi gerektiğini hatırlatmakta ve pratik çerçeveyi sunmaktadır. Bu minvalde makalede, batılılaşmadan, yerli ve millî kültüre bağlı kalarak yenileşmenin imkânı sorgulanmış olmaktadır. Geline nokta, D. Mehmet Doğan'ın fikriyatından hareketle, batılılaşma neticesinde oluşan tahribatın onarılmasına yönelik adımların mümkün olduğu bir çizgi önerilebilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** D. Mehmet Doğan, Türkiye Yazarlar Birliği, Kültür, Batılılaşma, Mücadele.

### Abstract

With his attitude against Westernization, the thoughts of D. Mehmet Doğan, a pioneering Muslim person, need to be researched and understood academically for the Turkish nation. Indeed, D. Mehmet Doğan's struggle against Westernization has set an example for the Turkish nation's struggle against different cultures and worldviews. For this purpose, it was necessary to analyze D. Mehmet Doğan's conceptual world within a theoretical framework. However, this also requires an examination of the historical background of Westernization. The analysis of the theoretical framework was important in terms of revealing D. Mehmet Doğan's position on Westernization. He draws attention to the importance and ways of remaining local and national in protecting culture and identity.

\* Geliş Tarihi: 10.06.2025 / Kabul Tarihi: 15.09.2025

\*\* Dr., akmaz.rabianur@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4037-546X

\*\*\* Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA): Akmaz, R. N. (2025). D. Mehmet Doğan'ın Batılılaşmama Mücadelesi ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin Kuruluşu. TYB Akademik Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi(45), 11-35. <https://doi.org/10.64985/tybakademi.1716662>

At the same time, he pioneered the establishment of the Writers Union of Turkey, reminding that ideas should not only remain in ideas, but also be put into practice and provides the practical framework. In this context, the article questions the possibility of modernization while remaining faithful to local and national culture, without Westernization. At this point, based on D. Mehmet Doğan's ideas, it is possible to propose a course of action aimed at repairing the damage caused by Westernization.

**Keywords:** *D. Mehmet Doğan, Writers Union of Turkey, Culture, Westernization, Struggle.*

### **Extended Abstract**

It is known that the changes made with the proclamation of the Republic initiated Westernization. Both at that time and today, there have been different reactions to the process. It is considered that D. Mehmet Doğan's criticisms are significant in the part that reflects our present day. Indeed, the possibilities and ways in which the Turkish nation will respond to different cultures and worldviews can be examined through the example of D. Mehmet Doğan. However, before the ideas of D. Mehmet Doğan, it is necessary to examine the historical background of Westernization. For this purpose, according to the method followed in the article, concepts formed in the context of Westernization are analyzed. Along with the historical process, a theoretical framework is being drawn up with the concepts that D. Mehmet Doğan associates with Westernization, and it is being put into practice through the activities of the Writers Union of Turkey.

The originality of the article lies in its examination of D. Mehmet Doğan alongside thinkers who remained committed to Islam but advocated for innovation and in its assessment of his contribution to the process alongside the history of the Writers Union of Turkey. Islamism, Modernism, Turkism, Turanism, Nationalism, Anatolianism, and similar movements are expressed in opposition to Westernization. Westernization show itself as thinking, believing, and living like the West. Unlike Westernization, there is also Modernization. This approach, which includes D. Mehmet Doğan, requires resolving the distinctions between Westernization, Islamization, and Modernization. This analysis also reveals D. Mehmet Doğan's position regarding Westernization. In this context, while remaining faithful to local and national culture the possibility of renewal has been questioned.

Westernization can be considered an ideology that takes people away from being themselves. D. Mehmet Doğan makes a clear distinction between Westernization and modernization. According to D. Mehmet Doğan, religion remains at the core of modernization, but there is also a need to be open to innovations by adhering to local and national culture. In this respect, modernization does not mean "radical renewal" but rather being able to change while remaining oneself. D. Mehmet Doğan, who sees non-Westernization in living the local and national culture, also discusses it in the context of identity. He draws attention to the necessity of protecting beliefs and values. Here, it becomes clear why D. Mehmet Doğan frequently emphasizes the issue of identity in his criticism of westernization and his understanding of culture. Indeed, remaining oneself without being Westernized also reminds us of who we are, where we come from, and where we are going for what purpose. In this process, it is suggested that the changes brought about by "westernization" are an "ideology of defeat" that must be accepted both in terms of mentality and lifestyle. Also, it is seen that the process has taken a different direction with D. Mehmet Doğan and the Writers Union of Turkey. An antithesis to the thesis of westernization can be found in the idea of forming the Writers Union of Turkey. In this context, the activities of the Writers Union of Turkey contribute to the life of culture, ideas, art, and literature. Understanding D. Mehmet Doğan's thought can be

related to understanding the founding story of the Writers Union of Turkey. D. Mehmet Doğan's struggle against westernization and the ideas he shaped around it serve the same purpose as the establishment of the Writers Union of Turkey. At this point, the mission and activities of the Writers Union can be briefly mentioned.

The Writers Union of Turkey is an civil society organization formed on August 7, 1978, in Ankara by 14 writers, known for its activities in the fields of culture, ideas, art, and literature. The names that came together under the roof of the Union showed the courage to open a different window by looking critically at the period they were in. They have tried to be inclusive without discriminating in terms of political views. The main purpose of the Union's establishment was to prevent only one segment of the writing community in Turkey at that day. There is a purpose that offers a different world of thought and mentality, and at the same time, evaluates the writings with a supra-political approach.

He argued that local and national culture can be kept alive through activities aimed at understanding the ideas of our thinkers, such as Mehmed Akif and Nurettin Topçu, Ahmet Hamdi Tanpınar, Yahya Kemal, Sultan Abdulhamid Han, and Peyami Safa, who shed light on the present and the future. As examples of activities that have become a tradition include the International Poetry Festival of Turkish, Moral Council, Writer School, Safahat Readings, and Mesnevi Readings can be expressed. These activities show that it is possible to live in the face of westernization while remaining loyal to one's roots.

After D. Mehmet Doğan's criticism of westernization, his thoughts on not being westernized and remaining himself are important. In this regard, there are several sensitivities that he addresses based on local and national culture. Thus, we can talk about a correct knowledge of history, the issue of language, the order of life in which religion is determinant, and the vision of human and civilization shaped by local and national culture. At the same time, he offers solutions with these sensitivities.

Ultimately, there are ways to modernization without "westernization." An example of this D. Mehmet Doğan's stance against Westernization. After identifying the problem, he guides us with his works and his activities at the Writers Union of Turkey, which he pioneered, in terms of proposed solutions. This struggle against to Westernization continues to be important today in terms of protecting our heritage in the fields of culture, ideas, art, and literature.

## Giriş

Kültür, fikir, sanat, edebiyat hayatının oluşmasında, Türk düşünce dünyasının öncü şahsiyetlerinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Toplum ve tarih için fikrî-siyasi-içtimaî farklılaşmaların yaşandığı Cumhuriyet döneminde, Ahmet Cevdet Paşa, Ziya Gökalp, Namık Kemal, Mümtaz Turhan, Erol Güngör, Said Halim Paşa, Mehmed Âkif Ersoy, Nurettin Topçu gibi isimlerin düşünce dünyasında açtıkları ufuk insanlığa yol göstermiştir.

Osmanlı Devleti'nden sonra farklı bir yönetime geçilmesi ve dış mihrakların etkisi, Cumhuriyet döneminin düşünce dünyasında birtakım ayrışmalara sebep olmuştur. Hadiseler bu yönde seyrederken fikir hayatı gibi kültür hayatı da farklılaşmaya

başlamıştır. Bir tarafta Cumhuriyetle birlikte Batı'nın düşünce dünyası ve kültürü savunulurken, diğer tarafta köklere sadık kalmanın İslâm dinine, yerli-millî kültürden oluşan hafızaya bağlı yaşamanın önemi vurgulanmaktadır. Böylesi bir süreçte dergiler, sivil toplum kuruluşları gibi farklı yollardan fikirler somut hale getirilir. Bu bağlamda, makalenin ana konusu, Cumhuriyetle birlikte başlayan sürecin, 1970 Türkiye'sindeki etki ve neticelerini değerlendiren D. Mehmet Doğan'ın duruşu ve mücadelesini incelemek olmaktadır. Onun dine ve değerlere bağlı olmanın gereklerini, bir sivil toplum kuruluşu aracılığıyla teorikten pratiğe geçirmesi ve bu şekilde oluşturduğu özgünlük, Türk milleti için bir örnek teşkil etmektedir. Dolayısıyla makalede, D. Mehmet Doğan'ın düşünce dünyasını nasıl kurduğu, yerli-millî kültürle oluşan tarih, dil, din konusundaki hassasiyetlerinin, günümüz insanı için değerlendirmek amaçlanmıştır.

Bunun için izlenen yöntemde, D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma karşısında aldığı tutumun arka planındaki kavramlar çözümlenmektedir. Çünkü Batılılaşmanın çıktığı ilk yıllarda İslâmlaşmak, Modernleşmek gibi onun muhalifinde birtakım kavramlar geliştirilmiş ve D. Mehmet Doğan da söz konusu kavramlardan hareketle, oluşturduğu tutumlardan birisine göre düşüncelerini serdetmiştir. Oluşan teorik planın geniş çerçevesi, beraberinde D. Mehmet Doğan'ın batılılaşmayı ele aldığı kavramlara odaklanmayı gerektirmiştir. Dolayısıyla makalede genelden özele doğru giden bir başlıklandırma izlenmiştir. Onun şahsında, Batılılaşmadan kendi olarak kalmanın bir yolunu ve örnekliğini Türk milletine sunmak, makalede belirlenen amaçlardan birisi olmuştur. Nitekim günümüzde farklı açılardan batılılaşma merasimi devam etmekte olup, D. Mehmet Doğan'ın düşüncelerinden hareketle kültürü ve kimliği koruma mücadelesinin günümüzde bir var olma mücadelesi olarak sürdüğüne dikkat çekmek gerektiği düşünülmektedir.

Makalenin özgünlüğü, D. Mehmet Doğan'ın Âkif, Topçu ve Said Halim Paşa gibi batılılaşma cereyanına karşı -İslâm'a bağlı kalan ancak yeniliği savunan- bir tutum geliştiren düşünürlerin, fikirleriyle ele alınması ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin tarihiyle birlikte, sürece katkısını değerlendirmek olmaktadır. Batılılaşmaya getirilen farklı yorumlar, D. Mehmet Doğan'ın sunduğu çerçevenin arka planının görülmesi için ifade edilmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın kapsam ve sınırlılığı, batılılaşmanın farklı ele alınma biçimleri olsa da, D. Mehmet Doğan'ın ele aldığı açıyla belirlenmiş olmaktadır. Dolayısıyla makalede, batılılaşmanın kısa bir tarihî arka planı araştırılmış olmakta, diğer taraftan detaylı olarak D. Mehmet Doğan'ın batılılaşmayı hangi kavramlar ekseninde incelediği teorik ve pratik yöneden çözümlenmektedir.

Türkiye Yazarlar Birliği'nin kuruluşundaki amaçlara bakmak, D. Mehmet Doğan'ın anlaşılacağı ilk ve temel zemini verir. Bunun için D. Mehmet Doğan'ın yaşadığı dönem, Türkiye Yazarlar Birliği'ne olan ihtiyacın görülmesi açısından tahlil edilmelidir. D. Mehmet Doğan ve arkadaşları, Batılılaşmanın olduğu dönemde yaşayan ve yaşanan olaylardaki tahribatın farkına vararak, onarılması yönünde adım atan isimlerdir. Bu bağlamda tarihî seyrin, konuya girişte kısaca ifade edilmesi önem arz eder.

O yıllar, Cihan İmparatorluğu olan Osmanlı Devleti'nin son bulmasıyla Cumhuriyet'in kuruluş yıllarına rastlar. Laik yönetimin başlamasıyla; dinin devlet işlerinden ayrılması her alana sirayet eden boyutlara ulaşır. 1923'te Cumhuriyet'in ilanıyla başlayan dönem ve beraberinde gelen zihniyet, 1970'lerdeki fikir hayatını da şekillendirmiştir. D. Mehmet Doğan'a göre, Türkiye'deki düşünce yapısı, bu süreçlerle birlikte ideolojik bir hal almış ve zihinlere sınır çekilmiştir (Doğan, 2017, s. 15). Dilde, fikirde, kültürde, dünya görüşünde farklı yönelimler söz konusu olmuştur.

Osmanlı'nın son dönemlerinde Sultan 2. Abdülhamid Han öncülüğünde İslâm'a ait değerlerin korunduğu ancak bununla birlikte maddi bakımdan modern bir devlet olma çabasının başlatıldığı bilinmektedir. Bu süreçte Batılılaşma, modernleşme halini alarak, Osmanlı Devleti'nin izlediği politika sayesinde yerli ve millî unsurlarla birlikte yenileşmenin mümkün olduğu bir örnek olarak hayata geçmiştir (Doğan, 2018, s. 129). 2. Abdülhamid Han dönemi; eğitimde üniversiteler, sağlıkta numune hastaneleri, askeri alandaki yeniliklerle modernleşme adımlarının hayata geçirildiği bir dönemdir. Günümüzde modernleşme yolundaki gelişmelerin temeli de yine 2. Abdülhamid Han'ın başlattığı süreci takip eder. (Doğan, 2008, s. 56) 2. Abdülhamid Han bu adımları, millete muhalif olarak değil, milletle birlikte gerçekleştirir. Bu bağlamda, kimlik ve değerler korunarak yenileşmenin, batılılaşmadan ayrılması gerekir. (Doğan, 2008, s. 57) D. Mehmet Doğan'ın ifade ettiği bu ayrım, batılılaşmanın teorik çerçevesinde ifade edilecektir.

2. Abdülhamid Han ile birlikte, Batılılaşma karşısında Müslüman toplumların kendi değerlerini koruma konusundaki çabalar, Said Halim Paşa'nın ifade ettiği "İslâmlaşmak" kavramı üzerinden somutlaşır. İslâmlaşmak kavramı bir anlamda ittifak-ı İslâm kavramıyla devam eder. Nitekim Âkif'in de bulunduğu ittifak-ı İslâm'da, İslâm çatısı altında bir araya gelme fikri sürdürülür. "İslâmcılık/Panİslamizm" gibi farklı adlandırmalar da yapılmıştır. Söz konusu akım, 19. yüzyıl Osmanlı tarihi için önemli bir adım olmakla beraber Cumhuriyet Türkiye'si'nin kurulmasında da etkili olmuştur. 19. yüzyılın sonlarında fikrî bakımdan farklılıklar Batılılaşmanın bir neticesi olarak doğmuştur (Doğan, 2018, s. 130). Diğer taraftan İslâmcılığın, temelde dinî olmayan ve dönemin güncel siyasetine uygun olarak hazırlanan bir amacı da bulunmaktadır (Doğan, 2018, s. 130). İslâmcılık; İslâm taraftarlığı anlamında 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan, siyasi, sosyal, iktisadi meseleleri de içine alarak tüm Müslümanların birliğini gözetten bir akım olarak tanımlanır. (Doğan, 2014, s. 868) Bu kavram karışıklığı karşısında D. Mehmet Doğan öncelikle, "İslâmcılık" kavramının bir tercüme problemi olup olmadığını sorgular ve buna göre İslâmcılık kavramının, ittifak-ı İslâm kavramının ya da Fransızcası Panislamizmin daha kısa olarak da İslâmizm'in tercümesi olamayacağı kanaatine varır. Çünkü "İslâmcılık" kavramının manasıyla, Osmanlı ve sonrasında gelen ve "İslâm"ı temel alan düşünürlerin kavrama verdikleri mana farklılaşmıştır (Doğan, 2013, s. 122, 123).

D. Mehmet Doğan'a göre "İslâmcılık" kavramı, iki farklı anlamı ihtiva eder. İlki, Cemaleddin Afgani ve Muhammed Abduh tarafından ifade edilen "fikri/entelektüel İslâmcılık" anlamında Panislamizm'dir. İkincisi ise, daha çok halkın verdiği bir tepki olmak bakımından, kendiliğinden gelişen "milliyetçilik" de denilen görüşü kapsar (Doğan, 2013, s. 120). Siyasi arka planı olan İslâmcılığın aksine İslâmlaşmak kavramı, yine aynı dönemde Batılı hayat tarzına bir itiraz olarak Müslüman kimliğiyle var olma mücadelesini dile getirmiştir (Ünal, 2007, s. 90). Diğer taraftan D. Mehmet Doğan'a göre İttihad-ı İslâm, İslâmcılık anlamına gelmemektedir. İslâm Birliği de denilen ittihad-ı İslâm kavramı hakkındaki görüşler, Batı'da Panislamizm olarak geçmektedir. İslâmcılık kavramı 1913'de Ziya Gökalp tarafından kullanılmış ancak yine bir "İslâmcı" olan Ahmet Naim Bey bu adlandırmaya itiraz etmiştir (Doğan, 2013, s. 126). Bununla birlikte, Said Halim Paşa, Mehmed Âkif, Nurettin Topçu, Namık Kemal kendilerini "İslâmcı" olarak adlandırmamışlardır. İslâmcılık, siyasi ve ideolojik bir adlandırma olarak 1960'larda dindar birtakım kesimin, kendi ideolojik faaliyetlerini bu başlıkta topladıkları bilinmektedir (Doğan, 2013, s. 123).

Tüm bunlarla birlikte D. Mehmet Doğan, "İslâmcı" kavramının değil "İslâmi" kavramının daha doğru bir adlandırma olabileceğini ifade etmiştir. Ona göre, "İslâmcılık, pür dinî bir hareket olarak görülmemelidir. Modern zamanlarda Batı tasallutuna karşı Müslüman toplumun değerlerini referans alarak görüş geliştiren fikir adamları da bu kategoride değerlendirilebilir." (Doğan, 2012). Bu noktada Batılılaşmanın, hem kendi içerisinde farklı kavramlar oluşturduğu, hem de muhalifleri tarafından oluşturulan kavramlardan söz edilebilmektedir. Batılılaşmak ve İslâmlaşmak kavramları bu bağlamda hatırlanabilir.

Batılılaşma üzerinden yapılan değişiklikler temelde, kimlik kaybını zorlayan ideolojik zihniyeti, yeni bir dünya tasavvuru olarak Türk milletine vermek anlamına gelir. Düşüncelerin sığlaştırılmak istendiği bu süreçte, D. Mehmet Doğan gibi isimlerin, kendisi olarak kalma çabaları söz konusudur. Bunun için, genel çerçevesi ifade edilen Batılılaşmanın, İslâmlaşmak ve Modernleşmek kavramları etrafında çözümlenmesi, D. Mehmet Doğan'ın batılılaşmadaki konumunun görülmesi bakımından önemli olmuştur.

### **Batılılaşmanın İslâmlaşmak ve Modernleşmek Kavramları Üzerinden Çözümlenmesi**

Batıyla olan karşılaşmanın -genel tasnife göre- Batılılaşmak, İslâmlaşmak ve Modernleşmek gibi farklı tezahürleri olmuştur. Söz konusu akımlar, Batılılaşmanın tehditlerini değerlendiren ve farklı yolların da olabileceğini gösteren adlandırmalardır. Batılılaşmayla birlikte yaşanan değişikliklerin seyri, bu kavramlar üzerinden sağlanmaktadır. Nitekim Batılılaşmayı modernleşmeden ayıran D. Mehmet Doğan'ın düşüncelerinin arka planında, mezkur kavramların dolayısıyla tarihi arka planın olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, İslâmlaşmak kavramıyla konuyu ele alan Said Halim

Paşa'nın ve batılılaşmadan modernleşmeyi savunan Âkîf'in düşünceleri çalışmamıza katkı sağlayacaktır.

“İslâmcılar”ın bağlı bulunduğu değerler, bir başka medeniyete ait olan değer ve geleneklerin alınması şeklinde değil, doğrudan İslâm'ın insanlığa gönderdiği kaynaklar olan Kur'an-ı Kerim ve Peygamberin Sünneti temel alınarak oluşmuştur. İslâmcıların görüşünde, “hikmet mü'minin yitiğidir nerede bulursa alsın” hadisi gereğince, Batı'nın ilmî ve fennî konularda örnek alınabileceğini ancak bununla beraber, din ve değerler sisteminin oluşturduğu ahlâkî kaideler bakımından örnek alınmaması gerektiğini savunmuşlardır. Âkîf'te yankısını bulan bu görüş, sonrasında İslâm'ın siyasete indirildiği boyutlarla ifade edilmiştir. İslâmcılık içerisinde yer alan Said Halim Paşa, “İslâmlaşmak” başlığıyla Sebilürreşad'da yazılarını yayınlamıştır (Aslan, 2009, s. 15).

Said Halim Paşa, İslâmlaşmak ifadesinin köklerini İslâm dininden aldığını ifade eder. İslâm, insanlık için bir inanç sistemi ve ahlâk nizamı sunarak, cemiyet ve siyaset sistemini inşa eden tamamlanmış en son dindir. Ona göre İslâm dini aynı zamanda tüm kemâliyatı içinde bulunduran “insanî din”dir. Nitekim insana gerçek değerini vererek onu hayvan-ı natıkadan insan-ı kâmile doğru çıkaran ahlâkî tutumlara haizdir (Said Halim, 1965, s. 3). Kendisinin Müslüman olduğunu söyleyen bir adamın, kabul edip inandığı dinin esaslarına göre düşünmesi ve yaşaması gerekir. Said Halim Paşa, konunun ehemmiyetine binaen şöyle bir örnek gösterir: Çinlilerin ahlâk sistemini, Hintlilerin cemiyet anlayışını, Meksikalıların siyasete bakışını kabul eden bir Fransız ya da bir Alman için sabit bir inanç, düşünce ve ahlâk sisteminden, en nihayetinde sağlam bir duruş ve şahsiyetten söz edilemeyecektir (Said Halim, 1965, 5). Bu minvalde, İslâm dininin getirdiği sabitelere bağlılık bir Müslüman için gerekli olmaktadır. Ancak bu, yenileşmeye kapalı olmayı gerektirmez, nitekim Said Halim Paşa, Müslümanların geri kalmasındaki bir sebebi, dinin yeni ihtiyaçlarla birlikte tefsir edilememesinden kaynaklandığını ifade etmektedir (Said Halim, 2019, s. 163).

*Buhranlarımız* adlı kitabında, Müslümanların İslâm'ı yaşayışındaki eksikliklere ve mukallitliğe işaret eden Said Halim Paşa, batılılaşmanın kendi medeniyetimizi terk veya inkâr anlamlarına geldiğini yazmıştır (Said Halim, 2019, s. 103). Çünkü ona göre Müslümanlar için ilimden siyasete, ahlâktan hukuka, eğitimden günlük hayata kadar her şeyde belirleyici olan İslâm'dır. Dolayısıyla batılılaşmak demek, başka bir “medeniyet”e ait kültürün, yerli ve millî kültür yerini alması demektir (Said Halim, 2019, s. 105). Bundan kaçınmak ise, kendi şahsiyetimiz üzerinde tefekkür etmekle bize has bir hayatı yaşamak sayesinde mümkündür. (Said Halim, 2019, s. 106) Her kültürün kendisine ait inanç ve değerleriyle ilgili ve iki farklı kültür arasındaki etkileşimin nasıl ve hangi düzeyde olabileceğine yönelik düşünceleri, şu ifadeleriyle açıklabilir: “Her milletin kendine has fikirleri ve hisleri olmasaydı, içtimaiyat ilmi (sosyoloji), hayvanat ilmi (zooloji) ile garip bir şekilde iç içe bulunurdu. Bunun içindir ki, başka milletlerin tecrübelerinden istifade etmeye kalkışan bir milletin, tâmiri imkânsız birtakım hatalara düşmemesi çok güçtür.” (Said Halim, 2019, s. 76, 77). *Garplılaşmanın Neresindeyiz*



eseriyle konuya vakıf olan Mümtaz Turhan da yine batılılaşmanın, yalnızca eski yerine yeniyi almak demek olmadığını; dinî, siyasi, içtimâî anlamda köklü birçok değişikliğin yaşandığını ifade etmektedir (Turhan, 1974, s. 60).

Batı'nın diğer medeniyetlerin yanında üstün ve ilerde olduğu düşüncesi, batılılaşmanın bir ideoloji olarak kabul edilmesini kolaylaştırmıştır. Söz konusu üstünlük iddiası, Batı'nın galip olduğu, diğer medeniyetlerin ise mağlup olduğu düşüncesinin zihinlere işlenmesiyle mümkün olmuştur. Zamanla, Batı'daki teknik ve teknolojik gelişmeler, ideolojik bir yıkımdan öteye geçmiş, kültürel bir tahakküm ve sömürü biçiminde devam emiştir (Aktay, 2024, s. 20). Bu bağlamda, İslâm aleminin, Batı'nın sömürge politikası içerisine girerek Batılılaştığı ancak modernleşemediği ifade edilen yorumlar arasındadır (Görgün, 2021, s. 132).

Doğu-Batı ilişkisinde Batı'nın kendini üstün gören ideolojik tutumu ile Doğu'nun mağlup taraf olarak bu durumu ideolojik bir hale getirmesi bağlamında “oryantalizm” kavramından bahsedilmektedir. Buna göre oryantalizm; güçsüz olduğu düşünülen Doğu'nun bir medeniyet olarak diğer medeniyetlere olan müspet etkileri ve başarıları göz ardı edilerek, potansiyelinin olmadığına dair bilgileri ifade etmektedir (Said, 1999, s. 267). Edward Said, Batı'nın Doğu'ya karşı uyguladığı bu siyaseti oryantalizm kavramıyla adlandırmaktadır. Said'e göre oryantalizm kavramı, Batı'nın “hayali ideolojileri ve varsayımları” olarak ifade edilebilir (Said, 1999, s. 402). D. Mehmet Doğan'ın *Mağlubiyet İdeolojisinin Sonu* kitabında karşılık bulduğu ifade edilebilecek olan bu kavram, batılılaşmanın etkilerinin kabullenilmiş bir mağlubiyet olarak düşünülmesi şeklinde açıklanabilmektedir (Doğan, 2018, s. 29).

D. Mehmet Doğan, 1975'te çıkan ilk kitabı *Batılılaşma İhaneti*'nde, Batı'yla olan ilişkilerin kültürel sahadaki etkilerini delilleri üzerinden tespit etmiştir. Emperyalizmin devletleri ve kültürleri sömüren tarafı olarak ifade edilebilecek olan Batılılaşma karşısında Türkleşmek, İslâmlaşmak ve Batılılaşmak akımları gündeme gelmiştir. Türk Yurdu dergisiyle birlikte ortaya çıkan Türkçülük akımı, Ziya Gökalp döneminde olmuştur (Gökalp, 2014, s. 13). Gökalp, muasır bir İslâm Türklüğü'nün oluşması gerektiğini düşünerek, üç akımın birlikte kabul edilmesini savunmuştur. Ona göre, dönemdeki şartların bir neticesi olan bu akımlar, aynı ihtiyacın karşılanması noktasında birlikte ele alınmalıdır (Gökalp, 2014, s. 20). Ortak noktaları da olan üç ayrı cereyan, D. Mehmet Doğan'a göre, Batıcılık ve İslâmcılık olmak üzere iki başlıkta da değerlendirilebilir. Çünkü Türkçülük akımını savunanlarda İslâm'a dair unsurlar varsa da, Batılılaşmaya yönelik adımları olduğu bilinmektedir (Doğan, 2017, 161). Buna göre Türklerin, Batı'nın dünya görüşünde Batılı bir devlet halini alarak bir araya gelmesi esas alınmıştır. Batılılar için, İslâm'la bağlarını koparmış bir Türk devletini yönetmek kuşkusuz daha kolay olacaktır. Bu düşüncelerle, karşı safta bulunan İslâmcıların, tüm unsurlarıyla İslâm'a bağlı bir hayat tarzının korunması gerektiğine yönelik çabaları söz konusu olmuştur (Doğan, 2017, s. 162). Ziya Gökalp bağlamında batılılaşmanın karşısında Türkçülükle ilişkili olarak Turancılık'tan ve Milliyetçilik'ten de söz edilebilir. Milliyetçilikle de ilişkili



olan Turancılık bağlamında, Ziya Gökalp'in "sentetik milliyetçiliği" ne karşı, Nureddin Topçu'nun, ruhunu İslâm'dan alan "Anadolucu Milliyetçiliği" de burada hatırlanabilir (Topçu, 1978, s. 42, 43). Ancak makalenin sınırları, batılılaşmadan İslâm'a bağlı kalarak yenileşmenin imkân ve kapsamını sunan modernleşme çizgisinde yani D. Mehmet Doğan'ın düşünceleriyle belirlenmiştir.

Diğer taraftan Mehmed Âkif'in de içinde olduğu İttihad-ı İslâm düşüncesi, Batı'daki ilmin ve fennin alınıp, ahlâkın ve kültürün alınmadığı bir düzlemi ifade etmektedir. Bu düşüncenin yayılması Sebilürreşad Dergisi aracılığıyla sağlanmıştır (Doğan, 2013, s. 121). D. Mehmet Doğan da Âkif ile benzer düşüncelere sahiptir. Modernleşme, yabancılaşma olarak değil bir yenilik hareketi olarak düşünülürse, İslâmcılar için bir engel değildir. Batılılaşmanın karşısında modernleşmek gerektiğini düşünen Âkifle aynı görüşte olan D. Mehmet Doğan'ın fikirlerini ifade etmek babında, Âkif'in şu mısraları açıklayıcı olmaktadır:

*"Alınız ilmini Garb'ın, alınız san'atını;*

*Veriniz hem de mesainize son sür'atini.*

*Çünkü kaabil değil artık yaşamak bunlarsız;*

*Çünkü milliyeti yok san'atın ve ilmin; yalnız."* (Ersoy, 2021, s. 228).

Batılılaşma ve modernleşme arasındaki ayrımın farkına dikkat çeken bir isim de Yasin Aktay'dır. Aktay'a göre batılılaşmanın, tekniğin alınıp ahlâkın alınmadığı bir durum olarak düşünülmesi daha geniş bir bakış açısını da beraberinde getirmektedir. Türkiye'de Batı'nın kültürü ve değerlerinin benimsenmesi, doğrudan batılı bilim ve teknolojinin alınmasıyla alakalı değildir. Aktay, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte, uygulanan siyaset politikasının, batılılaşma ya da yabancılaşma olarak zuhur ettiğini ifade eder (Aktay, 2024, s. 58). Benzer bir yaklaşımı D. Mehmet Doğan'da görmek mümkündür. Nitekim batılılaşmanın devlet eliyle devlet kurumları başta olmak üzere topluma intikal ettiğini yazmıştır (Doğan, 2011, s. 78).

Batılılaşmak; Batı'yı aynıyle taklit etme şeklinde tanımlanabilir. Batılılaşma, Garblılaşma, Avrupalılaşma, Modernleşme, Asrileşme, Çağdaşlaşma, Çağcılılaşma da denilebilir. İngilizcesi Westernization olarak geçer. Avrupa'nın sonradan Amerika'nın da dahil olduğu teknoloji olmak üzere sosyal, siyasi, hukuki, kültürel sistemlerini alma ve aktarmaya dayalı her uygulamanın adı olarak ifade edilir (Doğan, 2018, s. 17). Mehmet Doğan'a göre bir zihniyeti ifade eder. Buna göre batılılaşma, insanı kendinden uzaklaştıran bir ideoloji olarak düşünülebilir. Türkiye'nin özüne aykırı olan ve milletin tarihini ve değerlerini tahrip eden gayr-i millî zihniyet, batılılaşma neticesinde görülmektedir. D. Mehmet Doğan'a göre alınması gereken ölçü, isimlerin iyi vasıflarının ötesinde zihniyetleri olmaktadır. (Doğan, 2018, s. 53) Ona göre Batılılaşma taraflarının kendi içlerinde zıtlıştıkları hususlar vardır ancak Batılılaşmanın bir zıddı yoktur (Doğan, 2017, s. 168).

D. Mehmet Doğan'a göre, “Batılılaşma tarihinin yanlışlarından kurtularak gerçek anlamda modernleşmek” lazımdır (Doğan, 2018, s. 39). Modernleşme hareketleri bu bağlamda yenileşme hareketleri olarak düşünülmüştür. Nitekim Osmanlı Dönemi'nde yaşanan değişikliklerin din konusunda değil, toplum nezdinde olduğunu ifade etmektedir. Buna göre, İslâm ile İslâm toplumlarının ayrı ayrı ele alınması, toplumdaki değişimle inancın dönüşümü iki farklı kavram olan batılılaşma ve modernleşme üzerinden açıklanabilmektedir (Doğan, 2018b, s. 129). Modernleşmek kelimesi; 17. yüzyılda Avrupa'da başlayan ve geniş şekilde dünyaya yayılarak toplumun yapısını ve yaşam tarzını etkileyen örgütlenme biçimleri olarak ifade edilebilmiştir (Giddens, 2010, s. 9). Batı'nın ilerleyişini yakalamak ya da Batı'yı model almakla ilerlenebileceği şeklinde ifade edilen modernleşme, (Altun, 2017, s. 24) Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin tecrübesinde, yalnızca bir yenileşme süreci olarak yazılmıştır.

Batılılaşma ve modernleşme arasındaki ayrım yenilik ve kimlik muhafazası olarak belirginleşmektedir. Yani D. Mehmet Doğan'ın da dikkat çektiği gibi Batılılaşmadan ve kimlik kaybına uğramadan yenilenmek mümkündür. Batılılaşma veya çağdaşlaşma kavramları yerine modernleşme kavramını kullanmak, yeniliğin batı'ya irca edilemeyecek olduğunu göstermek demektir. (Metin, 2018, s. 50) Bununla beraber, modern olma hali, yalnızca Avrupa'ya indirgenebilecek bir mahiyete sahip değildir. Dolayısıyla modernliğin, Batı'yla sınırlandırılmayan bir kavram olduğu ifade edilmiştir (Giddens, 2010, s. 159). Modern kelimesinin kök anlamında bulunan “yeni”liğin, Türkçe'de “ihya” ve “tecdit” kelimelerini karşılması da söz konusudur. Buradan hareketle Müslümanların ihya süreçlerinde farklı medeniyetlerle etkileşim halinde olmaları kaçınılmaz bir hadise olmaktadır (Görgün, 2021, s. 17). Mesele daha da ileriye taşındığında, modernliğin zaman içinde farklı kullanımları sebebiyle farklı manaları taşıdığı bilinmektedir. Buna göre, İslâm'ın Hz. Peygamber ile geldiği tarih, modern dönemin yani yenileşmenin başladığı tarih olarak yorumlanabilmektedir. -Semavi dinler açısından- kendinden önce var olan dinleri tamamlayan mükemmel din olarak İslâm ile birçok anlayış ve alışkanlık değiştirilmiş ve yenileşme başlamıştır (Görgün, 2021, s. 14).

Batılılaşmanın yenileşme olduğu düşüncesi, D. Mehmet Doğan'da da Âkif benzeri bir yankı bulmuştur. O da Âkif gibi yenileşmenin Müslümanların inanç ve değerlerine zarar vermeyeceğini, bilakis iyi geleceğini düşünmektedir. “Batı'nın tekniğini alalım ahlâkını bırakalım” düsturunca hareket etmiştir. O, modernleşmeyi daha çok teknolojik ve maddi gelişmeler olarak ele alır ve bu bağlamda 2. Abdülhamid Han'ın eğitim ve ulaştırmada yaptığı yenilikleri örnek verir. Necmeddin Erbakan'ın getirdiği millî hamle projesini de modernleşme (yenilenme hareketi) olarak kabul eder. Buna göre batılılaşmak yani “kökten modernleşmek”, bu örneklerle çelişmektedir (Doğan, 2017, s. 89). Din temelli kültür anlayışına sahip olan D. Mehmet Doğan, batılılaşmayla mücadelenin de, dinî ve manevî değerlere bağlı kalınarak verilebileceğine inanır (Doğan, 2019, s. 25).

Tıpkı Nureddin Topçu'nun, dine ve değerlere bağlı kalarak geliştirdiği fikirlerini, Hareket Dergisi'ni çıkarmakla somut hale getirmesinde olduğu gibi D. Mehmet Doğan da bu duruşunu, gönüllü sivil bir toplum kurarak göstermiştir. O, Topçu'nun dergi çıkarmasını şöyle ifade eder: "Hareket Dergisi; "Cumhuriyet devrinin hâkim fikir çerçevesinin dışında bir yayın olarak dikkati çekiyor. Dinin ve dinî muhtevalı düşüncenin dışlandığı bir dönemde, dinî bir yayın olmayan Hareket mecmuasının muhteva olarak manevî-ruhî-dinî bir arka plana sahip olduğu görülebilmektedir." (Doğan, 2024). Topçu'yla tanışma imkânı da bulan D. Mehmet Doğan, onun fikir ve eleştirileri ışığında eser ve faaliyetlerini oluşturmuştur. Yine bir Topçu talebesi olan Mehmet Sılay, D. Mehmet Doğan ile birlikte İstanbul'da bayramlaşmak için Topçu'nun evine gittiklerini anlatır. Mehmet Sılay'a göre Nureddin Topçu'nun "hür insan ve nitelikleri" hakkındaki konuşmaları D. Mehmet Doğan'ın "hür karakteriyle" örtüşmüştür. O da Topçu'dan hareketle, say-ü gayretlerini zihninde oluşturan bu insan tasavvuru üzerinden devam ettirmiştir (Sılay, 2024, s. 154).

D. Mehmet Doğan'ın, 20. yüzyılın fikir öncüsü olarak ifade ettiği Nureddin Topçu, batılılaşmaya karşı isyan ahlâkı ve iradenin davasıyla mücadele eden isimlerden birisidir. Batı'da eğitimini tamamlamış ancak "batılılaşmayan" bir isim olarak Türkiye'ye dönmüştür (Doğan, 2016, s. 45). Batılılaşmaya Topçu nezdinde bakıldığında, onun da Mehmed Âkif ile yakın fikirleri olduğu görülebilir. Ancak Âkif'in "Batı'nın ilmini alalım ahlâkını almayalım" görüşüne katılmaz. Bu yöndeki düşüncelerini ise *Kültür ve Medeniyet* eserinde şöyle dile getirir: "Biz Batı'nın iki şeyini yanlış anladık; iki yüzünü tersinden gördük: İlmini ve ahlâkını. Batılılaşmak isterken onun ilmini alıp ahlâkını almamak kararını verdik. İlimle ahlâkın aynı kökten çıktıklarını bilemedik." (Topçu, 2020, s. 37). Topçu kültürün, bir milletin umumi sahadaki tüm olaylar ve duygulara karşılık gelen değer hükümlerinden müteşekkil olduğunu düşünür. Bu değer hükümleri ise inançlar halinde insanın hayatında yer alır. Her millet, kültüre ait bu unsurları, kendi medeniyet değerleri içerisinde, kendi iradesiyle yoğurarak onlara karakterini verir. Dolayısıyla kültür, onu oluşturan milletin bir yansıması durumundandır (Topçu 2020, s. 78). Kültür hayatında bir "inkılap" gerçekleştirmek, kötüden iyiye olabileceği gibi iyiden kötüye de olabilir. Eğer inkılap kelimesi, eski değer hükümlerinin yeni değerlerle değişmesi olarak alınırsa, eleştirilmesi gereken bir yönü kendi içinde barındırır. Nitekim önceden var olan değer hükümleri yeni olanlardan daha üstün olabilir (Topçu, 2020, s. 120). Bu noktada Topçu'nun fikriyatına göre Batılılaşmanın, milletler için daha iyiye doğru bir süreci başlattığını söylemek mümkün değildir.

D. Mehmet Doğan'ın Topçu'dan hareketle açtığı fikir ve ruh cephesi, Türkiye Yazarlar Birliği'nde oluşan fikirlere de öncülük etmiştir. Bu bakımdan D. Mehmet Doğan'ın vurguladığı bir hususun da burada zikredilmesi gerekir. Türkiye Yazarlar Birliği, kuruluşunda milletin her ferdini içine alan "yol atası" olarak öncelikle İslâm ve İstiklâl Şairi Mehmed Âkif Ersoy'u zikreder. İstiklâl Marşı'nın muhtevası, Âkif'in

Millî Mücadele dönemindeki azim ve gayreti, milletin hafızasında uyandırıcı bir etki yaratmıştır. Ruhunu, köklerine vefadan alan Âkif'in duruşu, Türkiye Yazarlar Birliği'nin kültür, fikir, sanat, edebiyat yoluyla millete hizmet etme şiarıyla bir ve bütünleşmektedir. Bu bağlamda Nureddin Topçu ve Mehmed Âkif, D. Mehmet Doğan'ın öncelikli olarak ilham aldığı iki isim olmuştur.

### **Kültür ve Kimlik Mücadelesi Bağlamında D. Mehmet Doğan**

D. Mehmet Doğan için batılılaşmama mücadelesi, batılılaşma karşısındaki duruşuyla ilgili olarak birkaç başlıkta incelenebilir gözükmektedir. Çünkü diğer başlıklar genel anlamda, batılılaşma mücadelesi etrafında şekillenmiştir. En temelde kimlik kaybı ve kendi olamama sorunu karşımıza çıkmaktadır. Bunlarla ilişkili olarak ise yerli - millî kültüre ve köklere bağlı kalmanın önemli olduğu D. Mehmet Doğan tarafından ele alınmaktadır.

D. Mehmet Doğan için bir anlamıyla yabancılaşmak demek olan batılılaşmak; insanın kendi değerlerine, tarihine, kültürüne bağlı halde yaşamasının önündeki önemli bir engeldir (Doğan, 2017, s. 166). Buna sebep olan belli başlı unsurlar ise; tarih şuurunun kaybedilişi, dile ve dine gerekli hassasiyetin verilmeyişi olmuştur. D. Mehmet Doğan'a göre yanlış tarih anlayışı yanlış şuuru meydana getirir. Kişinin kendi varlığı ve davranışlarının farkında olması demek olan şuur hali, millî belığın ve şahsiyetin oluşmasında temel bir yere sahiptir. Buna göre ferdin şuuruyla başlayan, sonrasında topyekûn toplum olarak kendi hafızalarının farkında olan milletler, millî şuuru ve millî benliği inşa edebilmektedir. Söz konusu şuurun oluşmasında yukarıda geçen dil, din, millet olma, bir müktesebata sahip olma gibi unsurlar belirleyici olmaktadır (Doğan, 2017, s. 153). Hikmetin temeli, tek tek fertlerin ve topyekûn milletin kendi kendini bilmesi anlamına gelir. Millî şuur ise bu düzlemde, kendi milletin varlığını ve değerlerini bilmek ve yaşamak demek olur (Kaplan, 2021, s. 39). Ona göre milletin ve devletin ruhuna esas teşkil eden, millî şuurun yaşatıcı temeli ise doğrudan İslâm'dır. Bu noktada din, başat bir yerde bulunurken dil ve vatan yardımcı unsurlar olarak belirmektedir (Doğan, 2017, s. 154).

Onun yerli ve millî kültür hakkındaki düşünceleri de bu minvalde açığa çıkar. Yerli ve millî kültüre karşı yabancılaşmanın başlatılması, İslâm'la bağlarını koparmış Batılı Türkiye Cumhuriyeti kurma çabaları olarak görünür. Dolayısıyla kültürün ve şuurun yabancılaştığı yer, Müslümanların dini değerlerinden uzaklaştırıldığı bir yere tekabül etmektedir (Doğan, 2017, s. 162). Oysa D. Mehmet Doğan'a göre, kültürün anlaşılması ve yaşatılmasının hayati bir önemi bulunmaktadır. Kültür konusu, farklı kültürlerin içinde kaybolarak kendi kültüründen uzaklaşma tehlikesini içinde bulundurmaktadır. Batıyla mücadele de bu noktada görünür. Çünkü D. Mehmet Doğan'a göre Batı'yla hesaplaşma, toprak işgali üzerinden değil kültürel bir savaş halinde zuhur etmiştir (Doğan, 2017, s. 77). Kültür alanı kuşkusuz değerler alanıyla beraber ele alınabilir. Dolayısıyla, insanın bir duruş sahibi olması kültür ve değerler alanıyla mümkün

olmaktadır. Konuyla ilgili olarak, Müslümanları İslâm'ın özünden uzaklaştıran sebepleri sorgulayarak, konuyu tahlil etmektedir (Doğan, 1993, s. 153).

Batılılaşmayla mücadele, kendi kültürümüze bağlı kalarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu iki konu birbiriyle iç içedir. Nitekim D. Mehmet Doğan, Batılılaşırken hangi süreçlerden geçildiğini anlatmakta, diğer taraftan bunun karşısında nasıl sağlam durulabileceğinin yollarını da işaret etmektedir. *Neden Klasiklerimiz Yok?* eseri, Batılılaşmadan nasıl kalınacağına yönelik bir sorudan hareketle çıkmıştır. Eserde ise bu sorunun cevabının, içte, köklerde olduğunu ifade eder: “Bu dinî görünümlü pozitivizmin ve hayırhah çehreli pragmatizmin zihnimizi esir almasının önüne geçmek, tekrar dile, edebiyata, müsikiye, sanatlarımıza ve tefekküre dönmek, onların kendine mahsus iklimine nüfuz etmek ve yeniden daha zengin bir dille konuşmakla mümkün. Kabuktan öze, dıştan içe doğru insanı tekâmül ettiren, insanî hasletlerini geliştiren bir yolculuk için kendimizi bilmek, ilk adım. Elinizdeki kitabın tarifi bu cümlelerin içinedir.” (Doğan, 2016, s. 7). Dolayısıyla eserde, klasiklerin olmama sebebi aranırken, aynı zamanda nasıl ve nerede aranacağı da ifade edilmiştir.

D. Mehmet Doğan için Türk İslâm kültürünü, edebiyatını, hayatını anlatan temel eserler, lise dönemlerinde gençlere klasikler olarak verilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın “temel eserler” başlığı altında 100 temel eserine bakıldığında kendi kültürel değerlerimizden müteşekkil bir listeyle karşılaşmamaktadır. Siyasi ve ideolojik bir zihniyetin neticesi olan batılılaşmanın dayatıldığı eserler söz konusudur. Bu eleştirisi ve itirazı, batılılaşmayla olan mücadelenin, doğru adımlarla yapılabilmesi için, zihniyetimizin kendi inancımızla ve kültürümüzle şekillenmesi, genç yaşta önem arz ettiği içindir. O, itirazlarını yazarken teklif ve çözüm önerilerini de beraberinde sunmaktadır. Ona göre gücümüz, kendi içimizdedir; inancımızda, değerlerimizde, sanatımızda, musikimizde, edebiyatımızda, köklerimizde, ecdadımızdadır. Burada erozyona uğrayan kültürümüzün yeniden köklerine dönmek suretiyle sağlam kalabileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla batılılaşmanın karşısında bir duruş geliştirebilmek, halihazırda medeniyet köklerimize, yerli ve millî kültürümüze dönmek ve onu yaşa(t)makla mümkündür. Konuyla ilgili olarak, “temel eserlerin temelinde ne var” yazısına bakılabilir (Doğan, 2024).

Yine yerli ve millî kültürün korunabileceği bir başka alan, batılılaşmanın büyük ölçüde gerçekleştirildiği bürokrasi ve onu destekleyen aydın sınıfı olmaktadır. Bürokrasideki Batı mukallitliği, milletin maddi ve manevi anlamda kalkınmasının önünde bir maraz gibi durmaktadır. Bundan kurtulmanın yolları ise, insanca yaşamının imkânını sunan İslâm'a sarılmakta aranmalıdır. Bu noktada, kapitalist ve emperyalist sistem tarafından getirilen, faizin meşru kabul edildiği; ticarete, siyasete, hukukta, ahlâkta İslâm'ın yaşandığı değerler alanını *çağdışı* olarak nitelendiren kesime karşı, şahsiyetin ve kimliğin muhafaza edildiği bir insan olabilmek gerektiği vurgulanmaktadır (Doğan, 2017, s. 99). *Çağdışı* kelimesinin esasen, hiçbir çağa, insanî ve ahlâkî olana sığmaması bakımından; Avrupa'nın batılılaşma ideolojisi içerisinde kullandığı her türlü sömürgeleştirme

adımları için ifade edilmesi mümkündür. Batı'nın kendi bünyesindeki topluluklar hariç, Türk milleti de içerisinde olmak üzere diğer milletlere karşı sömürgeleştirme politikasını uyguladığı bilinen ve insan haklarıyla örtüşmeyen bir gerçek olarak durmaktadır (Doğan, 2017, s. 164).

Batılılaşma konusunda yapılan bir başka değişiklik, devlet eliyle gerçekleşen dil devrimidir. Cumhuriyetle birlikte Latin Harflerin kabulü, 1928'deki harf inkılabı ve dil devrimiyle medeniyetimizin müktesebatına ciddi oranda müdahale edilmiştir (Doğan, 2017, s. 116). Batı, kelime üretmek için Latinceyi esas almıştır. Bizde ise, Türkçe bırakılarak Batı'nın uyguladığı zihniyet devam ettirilmiştir. Bu durum, geçmiş i yok saymak olduğu gibi, Türkçe'nin anlam zenginliklerini ve dil hassasiyetini de yitirmek anlamına gelmiştir (Doğan, 2007, s. 57). Batı D. Mehmet Doğan'a göre dile müdahale etmek kelimelerin içerdiği anlamları değiştirmek demektir (Doğan, 2015, s. 114). Örneğin “kelime” yerine kullanılan “sözcük”, kelimenin karşıladığı manayı verememektedir. Kelime'nin manalarından birisi Allah'ın kelimidir. Kelime, kelimetullahı, kelime-i tevhidi yani “Lailahe illallah Muhammeden Resulullah'ı hatırlatmaktadır. Bu bağlamda Hz. Musa da Allah'ın kendisiyle konuştuğu kimse anlamında kelimullah olarak geçer. Ancak sözcük kelimesinin, söz konusu anlamları içermesi mümkün değildir (Doğan, 2016, s. 93).

Diğer taraftan dilde yapılan değişiklikler, Osmanlı dönemi Türkçesiyle alakalı olarak ele alınmalıdır. Nitekim Osmanlı Devleti'nin Müslüman Türk Devletleri içinde Türkçeyi gerçek anlamda resmi dil yapan ilk devlet olduğu bilinmektedir. Osmanlı döneminde Türkçe'nin bilim olarak gelişmesi 19. ve 20. yüzyılda da devam etmiştir. Bununla birlikte Osmanlı Türkçesi, sonradan ifade edildiği gibi sun'i, sentetik değildir. Çünkü sentetik varlıklar laboratuvarlarda üretirler ancak Osmanlı dönemi Türkçesine ait bir laboratuvar yoktur. Yani hiçbir zaman Osman Dil Kurumu adında bir kuruluş olmamıştır. D. Mehmet Doğan'a göre bu, dilin bir otorite tarafından halktan bağımsız olarak yapılıp sunulmadığının göstergesidir. Osmanlıca halk dili olarak halk tarafından oluşturulan, devlet dili olarak bürokrasi tarafından kullanılan, edebi dil olarak şiir ve edebiyata konu olan bir dildir (Doğan, 2011, s. 19). 19. yüzyıldan itibaren, Osmanlıcanın/Türkçenin dilbilgisi kurallarıyla ilgili çalışmalar yapıldığı gibi zengin anlamlarıyla birlikte sunulan kelime lügatleri de hazırlanmıştır. Dolayısıyla 20. yüzyılda dilde süreklilik ve gelişmenin önü açıktır. Ancak bu yıllarda başlayan tasfiye (arıtma/arılaştırma) hareketleri, Türkçe'nin anlam ve derinliğine nüfuz edebilmeyi güçleştirmiştir. Sadeleştirme çabaları bir açıdan iyi görülebilse de tasfiye çalışmalarıyla Türkçenin kelime hazinesi sınırlanmıştır. Bu süreç, 20. yüzyılın başlarında Türkçe, 1945'te onbeş-yirmi binlerde kalan kelime sayısı ile sığlaşmıştır. Türkçe'nin hem anlam derinliği yok olmakta hem de kelime hazinesi daralmıştır. D. Mehmet Doğan'ın dil konusunu temel bir yerde görmesi, kültüre ve topyekûn medeniyete olan etkileri dolayısıyladır. Yine dilin aynı zamanda düşünmeyi sağlaması, kelimelerdeki kök anlamların insanı kendi medeniyet değerleriyle buluşturması bakımından da önemli olmuştur (Doğan, 2011, s. 20).

D. Mehmet Doğan, 20. yüzyılın soykırımlar, katliamlar çağı olduğunu ifade ederek, dil meselesine geniş bir yer ayırır. Jenosid ya da soykırım, genellikle insan bedeninin katlinde söz konusu edilir ancak bir milletin hafızasını yok etmek de bir soykırım olarak adlandırılabilir. Sırpların, Boşnak Müslümanlarına uyguladığı soykırımda, yalnızca insan bedenleri değil kütüphaneler, arşivler, Osmanlı dönemine ait mimari eserler de yok edilmiştir. Buna göre insanı uzun bir zaman içinde ağır hasarlarla yok etmek, kültürel-manevi değerlerin ve hafızanın yok edilmesini içerir. D. Mehmet Doğan verdiği bu örneklerden hareketle bunun adını *kültürel soykırım* olarak literatüre ekler (Doğan, 2011, s. 131).

Batılılaşma ve modernleşme arasındaki ayrım hatırlanırsa, kültürün ve kimliğin muhafaza edilerek yenileşmenin sağlanacağı zemin görülebilmektedir. Yerli ve millî kalarak modernleşmek, D. Mehmet Doğan'ın temeldeki yabancılaşmanın yerine teklifidir. Buna göre, yerli olmak aynı zamanda muhafazakâr olmayı gerektirmektedir. Batılılaşmadan modernleşebilmek, yerli ve millî kültürü muhafaza etmeye bağlamış olmaktadır. Bu noktada yerli ve millî olmak; dinimizi, medeniyetimizin kaynaklarını, sanatımızı, edebiyatımızı, bilerek ve yaşayarak kendimize ve tüm insanlığa faydalı olunabilecektir (Doğan, 2018, s. 15). O, “iki asırdır temel meselemizin Müslüman kimliğiyle var olmak” olduğunu yazar (Doğan, 2017, s. 183).

Din ve kültür muhafaza edildiğinde, buna bağlı olarak kimlik de muhafaza edilmiş olmaktadır. Kimlik konusu, insanın aidiyetini ifade ederken aynı zamanda yabancılaşmanın ya da batılılaşmanın önündeki engel olarak karşımıza çıkar. D. Mehmet Doğan'a göre, mağlubiyet ideolojisi olarak ifade ettiği batılılaşmanın sonu, başta dine bağlı olmakla beraber, doğru tarihi okuyarak yerli ve millî kültürü oluşturan tarih şuuruyla mümkün olacaktır (Doğan, 2018, s. 8).

Yerli ve millî kültürün korunması noktasında gençlere, öncü mütefekkirleri örnek verir. 25 yaşında *İsyan Ahlâkı*'ni yazan Nureddin Topçu'yu, 35 yaşında edebiyat alanında yazmaya başlayan Mehmed Âkif azmini ve sabrını, 25 yaşında *Hüsni-ü Aşk*'i yazan Şeyh Galip'in kararlılığını anlatır (Doğan, 2018, s. 124, 125). Kendisi de ilk kitabı *Batılılaşma İhaneti*'ni 28 yaşında yazmıştır. Yazı hayatına 1967 yılında Hareket Dergisi'nde yayımlanan şiiriyle başlamıştır. Âkif'in batılılaşma karşısındaki duruşunu müstakil anlamda Sebilürreşad Dergisi'yle sürdürdüğü bilinmektedir. Topçu ise fikirlerini Hareket Dergisiyle paylaşmıştır. Aynı çizgide olan D. Mehmet Doğan da, gönüllü bir Sivil Toplum Kuruluşu olan Yazarlar Birliği'ni hayata geçirerek yerli ve millî kalma hamlesini gerçekleştirmiştir.

### **Türkiye Yazarlar Birliği'nin Kuruluşu**

D. Mehmet Doğan'ın kaderiyle bütünleşen Türkiye Yazarlar Birliği, kültür hayatımızın nasıl şekillenmesi ve nereden beslenmesi gerektiğine dair bizlere yön tayin eden bir Sivil Toplum Kuruluşu'dur. D. Mehmet Doğan bununla ilgili olarak, Yazarlar Birliği'nin



gelenek haline gelerek süreklileşen faaliyetlerine bakıldığında, nasıl bir yol haritası çizildiğinin görülebileceğini ifade eder (Doğan, 2023, s. 86). Bu bağlamda Türkiye Yazarlar Birliği'nin oluşturulmasındaki fikrî arka planının ele alınması, hem D. Mehmet Doğan hem de Yazarlar Birliği hakkında ortak bir kanaat sunabilecektir. Bu sürecin başlamasındaki sebeplere bakıldıktan sonra, Türkiye Yazarlar Birliği'nin kuruluş sürecine ve faaliyetlerine geçilebilir.

D. Mehmet Doğan, bir anlamda fikirlerinin tecessüm etmesi için Türkiye Yazarlar Birliği'ni kurmuştur. Bu sebeple, onun fikirlerini ve mücadelesini anlama çabası, bir tarafıyla Türkiye Yazarlar Birliği'nin kurulma gayesinin anlaşılması anlamına gelir. Bu bağlamda, kuruluş sürecinde ifade edilen gayenin sabır, sebat, kararlılık ve ihlas kavramlarıyla inşa edilip devam ettirilmesi önem arz eder (Arıcan, 2024, s. 10). D. Mehmet Doğan denildiğinde, ilk etapta *Batılılaşma İhaneti*, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük* gibi hem yazıldığı döneme etkisi bakımından hem de dönemini aşan eserlerinin yanı sıra, Türkiye Yazarlar Birliği'ndeki gayreti akla gelir.

7 Ağustos 1978 yılında Ankara'da, 14 yazarın bir araya gelerek oluşturduğu Yazarlar Birliği, 1985'te Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Yazarlar Birliği adını alır. 1991'de ise, Danıştay'ın uygun bulması ve Bakanlar Kurulu kararı ile “kamu yararına çalışan kuruluş” olarak tescil edilir (Arıcan, 2023). Türkiye'nin köklü kuruluşlarından birisi olan Türkiye Yazarlar Birliği'nin de diğer kuruluşlar gibi bir arka planı, bir çıkış gayesi bulunmaktadır. Yapılan faaliyetlere bakılarak, kuruluş amacının anlaşılacağı söylenebilir.

Türkiye Yazarlar Birliği'nin gönüllülük esasına dayalı olduğu bilinmektedir. Vatan ve millete hizmeti şeref sayan Mehmed Âkif Ersoy'u “yol atası” olarak gören Yazarlar Birliği'nin böylesi bir duruşu ifa etmesi kaçınılmaz olur. Yerli ve millî kültürün, Türk kimliğini yaşatan değerlerimiz üzerinden anlatılması ve anlaşılmasının, işleri daha kolaylaştırdığı düşüncesi söz konusudur. Buna uygun olarak, Türk kültürünün hayat bulmasında emeği olan Mehmed Âkif Ersoy, Nureddin Topçu başta olmak üzere; yaşayan üstadlar için bir kadirşinaslık olarak saygı geceleri, vefat eden üstadlar için ise an(la)ma programları düzenlemek, birliğin temel sistematüğünü oluşturur (Toraman, 2019, s. 13).

Birliğin kuruluşu, Türkiye'de iç karışıklıkların olduğu bir döneme rastlar. Darbe öncesi dönemde sağ, sol çatışmalarının getirdiği bölünmüşlük içerisinde herkes kendi bakış açısına uygun bir yer aramıştır. Sol cemahtaki yazarlar için farklı bir örgütlenme yoktur. Ancak bu bir ihtiyaçtır ve bu bağlamda ilk teşebbüs Ankara'da Yazarlar Birliği tarafından gerçekleştirilir. Yazarlığı bir meslek olarak görmek isteyen ve farklı dünya görüşünü savunan Yazarlar Birliği, mütevazı imkân ve şartlar içinde kurulur (Gökdağ, 2024, s. 20).

Birliğin çatısı altında bulunan isimler, içinde bulundukları döneme eleştirel gözle bakarak farklı bir pencere açma cesaretini göstermişlerdir. Siyasi görüş bakımından ayırt etmeksizin, kuşatıcı olmaya çalışmışlardır. 1978-79 yılları, Türkiye’de sağ-sol çatışmasının yaşandığı, Ankara’da gençlerin birbirini öldürdüğü bir dönemdir. Böyle bir ortamda birliği kurmak için bir yer bakılır ancak o dönemin şartlarında tehlikeli görüldüğü için engel çıkarılır. Bu sırada, yazıların neşri için Birlik Yayınları’nın kurulmasına karar verilir. Birlik Yayınları’nın hazırlanma ve basılmasında Hatay Sokak’ta kırk metre karelik, küçük bir yer tutulur (Bıyıklı, 2018, s. 61). Böylece Yazarlar Birliği kurulmuş olur. D. Mehmet Doğan’a göre edebiyat, sanat, fikir işleri aynı zamanda bir *muhit* işidir. Muhitler, bazen ihtiyaca binaen kendiliğinden oluşur bazen de bir kişi, dernek veya kitabevi etrafında kurulur (Doğan, 2023, s. 80). Yazarlar Birliği de o günün şartlarında ihtiyaca binaen kurulmuştur.

Yazar D. Mehmet Doğan, bir söyleşisinde Yazarlar Birliği’ne olan ihtiyacı, Türkiye’deki düşünce potansiyelinin belli bir kesim üzerinden yürütülmesinden doğduğunu ifade eder. Ankara’da yaşayan, çeşitli yerlerde yazan ve kitapları çıkan gazeteci-yazar arkadaşların, bir birlik oluşturabileceği düşüncesi üzerinde mutabık kalınır. O yıllarda, Aziz Nesin tarafından kurulan ve yalnızca sol cemahtaki yazarlardan oluşan Türkiye Yazarlar Sendikası vardır. Sendikanın dünya görüşü sebebiyle, yazar denilen kesimin; alkol alan, farklı bir yaşama tarzı olması gerektiği düşünülen ideolojik bir durum söz konusudur. Ancak D. Mehmet Doğan’a göre, yazar kesimi yalnızca bu hayat tarzıyla sınırlandırılmamalıdır. Siyasi düşüncesi, görüş farkları olan -en temelde dine ve değerlere uygun yaşayan- yazarların da bir birliğin çatısı altında buluşması mümkündür (Bıyıklı, 2018, s. 59). Nitekim kültür, fikir, sanat konularında her kesimin düşüncelerini paylaşabileceği bir ortamın gerekliliği, her dönemde hayati bir önemde olmuştur. O, bu gerekliliği, millî düşünceye bağlı kalmakla ilişkilendirmekte dolayısıyla bir varoluş meselesi olarak görmektedir (Doğan, 2017, s. 15).

Kuruluşun önemseddiği bir öncelik, siyaset üstü olmasıdır. Birliğin kuruluşuyla ilgili olarak şöyle der: “Bu, o zamanın çatışmalı şartlarında bir mesele, hatta bir dava olarak da görülüyordu. Türkiye’de yazarlığın, edebiyatçılığın, ilim ve fikir sahibi olmanın birilerinin tekelinde olmadığı ortak kanaati bu istişarelerde sıkça dile getiriliyordu. Türkiye’de yazarlık, entelektüellik millî kültür-din ekseninde farklılaşmış, pozitivizmi, materyalizmi (ki Kemalizm de bunun içine girer) benimseyenlere mahsus bir alan sayılmıştır. Millî ve manevi değerler eksenindeki yazarları bir araya getirerek, bir kuruluş çerçevesinde tanışmalarının, ortak hedefler uğruna çalışmalarının ve kamuoyuna tanıtılmalarının faydalı olacağı sonucuna varılmıştı.” (Doğan, 2023, s. 80). Yerli ve millî kültürü temel alan böylesi bir yaklaşımda, farklılıkların birer zenginlik olarak görüldüğü bir muhitten söz edilebilmektedir (Yılmaz, 2014, s. 110). Bu davaya ortak olan, yazının gücüne inanan ve yazan isimlerin bir araya gelmesiyle, yazar kimdir, yazar olmak ne demektir? sorularına da farklı bir içerik kazandırılmıştır.

Batılılaşmanın önünü alabilecek bir tutum, yerli ve millî kültüre bağlılığı esas alır. Bu anlamda D. Mehmet Doğan'ın kimlik konusunu özellikle vurguladığı söylenebilir. Dış tehlikelere karşı sağlam kalmak kimlik bilinciyle mümkündür. Türkiye Yazarlar Birliği de, sivil toplum kuruluşu olmanın ötesinde, bize kim olduğumuzu hatırlatan bir okul olarak düşünülebilir. Kim olduğumuzu; nereden gelip nereye gitmemiz gerektiğini hatırlatır. Nitekim kuruluş gayesinde, ecdadımızdan gelen tarihi ve kültürel mirasın anlaşılmasına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilme düşüncesi bulunmaktadır. Kadim medeniyetimizdeki yüksek insanî değerler, büyük şahsiyetlerimizin eserlerinden okunmakta, onların tefekkür dünyasıyla buluşmakta ve onları anlama gayretinde olunmaktadır. Mesnevî Okumaları, Safahat Okumaları, Yazar-Şair Buluşmalarıyla, geçmiş ve gelecek bir bütün halinde sunulmaktadır. Yapılan okumalarda Âsım ve Âsımlar'ın de yetiştirildiği söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye Yazarlar Birliği'nin, kültür ve edebiyatın güzelliklerini, insanın severek hayatına katabileceği, zevk seviyesinde bir çaba olarak tezahür ettirdiği de ifade edilmiştir. Nitekim yapılan faaliyetlerle, insanın estetik, mimari, musiki alanlarındaki ihtiyacı karşılanmakta, bu zenginlikler üzerinden var olan medeniyet tasavvuruna, en nihayetinde insan tasavvuruna doğru bir pencere açılmaktadır (Yiğitbaş, 2023, s. 69).

İcra edilen faaliyetler, hem batılılaşma karşısında kimlik bilincinin oluşmasını sağlamakta hem de gelenekte devamlılığı kolay hale getirmektedir. D. Mehmet Doğan'ın buradaki çabası; gençlerin Türk milletine hizmetleriyle derin izler bırakmış olan Mehmed Âkif'i, Nureddin Topçu'yu, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı, Yahya Kemal'i, Tarık Buğra'yı anlamaları, onların zihnî arka planını kavramaları ve Türkçe'nin zenginliğini fark etmeleridir. Batılılaşma tehditleri ise, bu anlamının önüne geçmek istemektedir. Bu duruma itiraz eden D. Mehmet Doğan, itirazını sözlük yazarak dile getirmiştir (Bıyıklı, 2018, s. 88). Dilin insanın anlam dünyasındaki temel yeri, batılılaşmayı ele aldığı her bağlamda öncelikli olarak ifade ettiği husustur. Bu doğrultuda Türkiye Yazarlar Birliği'nin, Türkiye'nin dört bir yanından Balkanlar'a uzanan uluslararası ölçekteki faaliyetlerinden de kısaca söz edilmesi gerekir.

İstiklâl Marşı Şairi Mehmed Âkif Ersoy'un anlaşılmasında; 12 Mart'ın İstiklâl Marşı günü olarak kabul edilmesinde ve kutlanmasında yine Taceddin-i Veli Dergâhı'nın imarında özel gayretleri olmuştur. Mehmed Âkif Ersoy'un, Türk milletine millî ve manevi değerleri aşıl原因 bir rehber olarak, fikirlerinin ve mücadelesinin anlaşılmasındaki say-ü gayretleri, bugünkü gençlere genç nesillere örnek olmuştur.

D. Mehmet Doğan, dikkatleri kültür cephesinde topyekûn bir mücadelenin başlatılmasına odaklamakta ve bunun çözümünü ilk aşamada, "doğru bilinen yanlışlar"ın delilleriyle birlikte ifade edilmesinde bulmaktadır. Doğru bir tarih şuuru, insana mensubiyetini ve mesuliyetlerini kazandırma noktasında temel bir yerde durmaktadır. *Türkiye Cumhuriyeti Tarihine Giriş* kitabı, bu çabanın müşahhas hale gelmesidir.

Türkçe konusu, dilde yapılan değişikliklerden oluşan anlam kaymaları, D. Mehmet Doğan'ın hassasiyetini ifade eden bir başka yöndür. Doğan Büyük Türkçe Sözlük ile, dilin, bir milletin değerlerini devam ettirmesindeki temel özelliğinin altını çizmiştir. D. Mehmet Doğan'ın eserleriyle beraber, fikir ve mücadelesini mukim bir mekân olarak, Ankara'da merkezileşen ancak Anadolu'nun birçok şehrinde şube ve temsilcilikleri olan, dahası uluslararası bir boyuta ulaşan, tüm bu yönleriyle kuruluş amacında millete hizmeti esas alan Türkiye Yazarlar Birliği'nin faaliyetlerinden söz edilmesi gerekir.

### **Türkiye Yazarlar Birliği ve Kültür, Fikir, Sanat, Edebiyat Hayatındaki İzdüşümleri**

D. Mehmet Doğan'ın öncülüğünde kurulan Türkiye Yazarlar Birliği, kültürün siyasete indirildiği, kültür politikalarının yetersiz kaldığı bir dönemde, bu boşluğu doldurmak üzere faaliyetlere başlamıştır. Türkiye Yazarlar Birliği bu yönüyle, yazarlar derneği olmanın ötesinde, Türkiye'nin edebiyat, fikir, sanat damarını besleyen bir kültür hareketi olmuştur (Arıcan, 2025). Yerli ve millî kültürün önemine dikkat çeken isimlerden birisi olarak D. Mehmet Doğan'ın düşünceleri, Türkiye Yazarlar Birliği'yle faaliyete geçirilmiştir.

27 Mayıs 1960'taki ilk darbeyle birlikte ülke içindeki kaotik durum 1970'lerde artarak devam etmiştir. 12 Eylül 1980 darbesi ve devam eden süreçte, Kapitalizm karşısında kimliğin korunması çabası, farklı şekillerde tezahür etmiştir. Söz konusu akımlar, makalenin giriş kısımlarında, D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma mücadelesindeki konumunu göstermesi bakımından ifade edilmiştir. Aynı duruş, yine D. Mehmet Doğan'ın öncülüğünde Türkiye Yazarlar Birliği'nin amacı ve dönemindeki etkisinin açığa çıktığı bir düzlem olması bakımından da önemli olmuştur. Darbelerin sıklıkla yaşandığı bu dönemlerde; ülkenin ve milletin kalkınmasını sağlayacak edebiyat, kültür, sanat hayatıyla ilgili çalışmalar yapılamaz.

Batılılaşma ve beraberinde gelen ideolojik yaklaşımlar, hakimiyetini hissettirir. 1970'li yılların edebiyat mahfilleri, dergileri ve diğer oluşumlar dönemin bu politik/ideolojik/kaotik ayrımları dolayısıyla devrim uygulayan sol cenah ile onun karşısında muhafazakâr/milliyetçi kesim oluşmaya başlar. Örneğin Necip Fazıl Kısakürek'in *Büyük Doğu Dergisi*'ndeki (1964-1978) yazıları, batılılaşmanın muhalif bir cephesini gösterir (Kaynar, 2020, s. 796). Bunun gibi 1960-80 arasındaki yıllarda, darbeler neticesinde toplumun yaşadığı çelişkileri konu edinen dergiler çıkarılır. Bir tarafta politik sürecin kültür-sanat ortamıyla olan çatışması, diğer tarafta sokaklarda devletin gençlerle çatışması söz konusudur. Bu ortamda edebiyatın, yaşanan çatışmalar arasında siyasete indirgenip bir araç olarak düşünülmesine engel olmak için tartışmalar da yapılır. Bu amaçla oluşturulan *Hisar Dergisi*, Batı'yı taklit etmeden, millî karakterle yapılacak edebiyatın nasıl inşa edilebileceğine dair sorgulamalarda bulunur. Yine *Hilal* (1958-1993), *Diriliş, Edebiyat, Hareket, Düşünce* (1976-1979), *Mavera* (1976-1990), *Hareket* (1939-1982) gibi dergiler, edebiyat dergileri olmalarının yanı sıra İslâm'ın bu ortamda

nasıl yaşanacağına dair fikirlerini milletle paylaşmışlardır (Kaynar, 2020, s. 799, 800). Batılılaşma karşısında yerli ve millî kalma konusundaki mücadele, dergilerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları tarafından edebiyat, fikir, sanat faaliyetleriyle yürütülür. Onların da kendi içlerinde, uygulanan politikayı ve toplumdaki tezahürlerini savunanlar ve onlara karşı çıkanlar olmuştur. Bu anlamda Türkiye Yazarlar Sendikası gibi, dönemin siyasetine uygun olarak ortaya çıkan müttefik bir kuruluştan söz edilebilmektedir. Muhafız bir duruş da Türkiye Yazarlar Birliği marifetiyle gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Yazarlar Birliği çatısı altında oluşturulan gençlik birimi, 2016 yılında faaliyetlerine başlamış, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na yazılan bir proje kapsamında Kızılay'da Genç Kahve hayata geçirilmiştir. Kapitalizmin karşısında bir duruş olarak ikramlar, Bakanlığın projeye verdiği destek üzerinden sağlanmıştır. Bu minvalde, kamu yararının gözetilmesi kuralı genç kahvede de sürdürülmüştür. Proje kapsamında hem faaliyetler düzenlenmiş hem de sürecin bu dönüşümü, kendi içinde millete hizmeti esas almıştır. Ahi kültürüyle benzerlik gösteren bu yapı, gençleri bir yandan çalışmaya, projeler yazmaya ve hayata geçirmeye teşvik ederken diğer yandan gençlerin maharetiyle insanlığa faydalı işler sunabilmenin güzel bir örneği olmuştur. Usta-çırak ilişkisinin sürdürülebilir emeğe olan katkısı kuşkusuz çok büyüktür.

Gençlerin okuma, anlama ve yazma süreçlerine yardımcı olan Yazar Okulu, D. Mehmet Doğan'ın öncülüğünde hayata geçirilmiştir (Yavuz, 2017, s. 62). Özellikle 28 Şubat döneminde üniversiteden alınan öğretme, öğrenme, yazma iştiağı olan hocalara ve öğrencilere yönelik olarak yazar okulu düşünülmüş ve günümüze kadar da devam etmiştir. (Bıyıklı, 2018, s. 80) 1984'te yayımlanmaya başlayan Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı'nda, yıl içerisinde oluşan birçok haberin bilgileri derlenmektedir. Söz konusu yıllık, Türkiye'de yayını devam eden tek yıllıktır. Türkçe'nin Uluslararası Şiir Şöleni, ilki 1992'de Bursa ve Konya'da yapılmış, 21 ülkeden Türkçe yazan 100'ün üzerinde şair katılmıştır. İkincisi 1993 yılında Kazakistan'ın başkenti Almatı'da gerçekleştirilmiştir. 2024 yılında 16.sı Özbekistan'ın Taşkent şehrinde yapılan Türkçe'nin Şiir Şöleni, Türkçemizin zenginliklerinin bir araya getirildiği ve yaşatıldığı bir ortama imkân sağlaması bakımından önem arz eder (Erdemir, 2024).

Anadolu'nun farklı şehirlerinde gerçekleştirilen Kültür Kervanlarıyla, Türkiye'nin nabzını tutmak amaçlanmıştır. Bu minvalde Tarihi Yaşatmak Şehri Yaşatmak adıyla gerçekleştirilen bir başka programda, şehirlerin kültürel hafızası da canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Böylece birliğin kuruluş amaçlarından birisi olan, kültürel ve edebi hayatın yaşayan ve yaşatılması gereken unsurları insanlara ulaştırılmaktadır (Toraman, 2019, s. 20).

Yılın Yazar ve Sanatçıların Değerlendirilmesi, 1980'den beri her yıl düzenlenmektedir. Ortaya çıkan eserlerin köklü bir kuruluş tarafından takdir edilmesi, teşvik edici bir öneme sahip olmakla beraber, gençler tarafından kültür, edebiyat, sanat camiasındaki gelişmelerin takip edilmesini kolaylaştırmaktadır. Temel Metin Okumaları kapsamında,

18 yıl devam eden Mesnevî okumaları, hatimesi yapılarak tamamlanmış ve yeniden başlanmıştır. D. Mehmet Doğan'ın, sağlığında, okuyarak anlattığı Safahat Okumaları, bugünkü neslin geleneklerini anlamasına katkı sunmuştur. Birlikte dijital mecranın faydalı yönleri de kullanılmakta; çevrim içi toplantı ve yayınlar yapılmaktadır. Programlar ise ses veya görüntü kaydı alınarak, Youtube gibi uygulamalar üzerinden kamuoyuyla paylaşılmaktadır.

2009 yılında D. Mehmet Doğan'ın öncülüğünde başlayan Ahlâk Şûraları, günümüz ahlâkî sorunlarının tartışıldığı, bir farkındalık oluşturularak çözüm önerilerinin sunulduğu bir alan açması bakımından önem arz etmektedir. Türkiye Kültür ve Sanat Bülteni'nde, Türkiye Yazarlar Birliği'nin genel merkezi başta olmak üzere, şubeleri ve temsilciliklerindeki faaliyetlerin haber başlıkları ve fotoğraflarıyla yer aldıkları bir içerik hazırlanmaktadır (TYB, 2010). TYB Akademi (Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi) de Yazarlar Birliği çatısı altında oluşturulan, akademik boyutlu bir dergidir. İlk sayısı 2011 yılında Gazali sayısı ile basılmıştır. Derginin gidişatına göre, belirlenen konu, o sayı içerisinde teferruatlı olarak ele alınmaktadır.

Diğer taraftan, günümüzde de katkıları olan Türkiye Yazarlar Birliği Vakfı, Türkiye Yazarlar Birliği'nin kuruluşunda mali desteğin sağlandığı bir öneme sahiptir. Vakıf bünyesinde, Mehmed Âkif Ersoy ile ilgili faaliyetleri düzenli hale getirmek için Ankara merkezli Mehmed Âkif Araştırmaları Merkezi kurulmuştur. Merkezin amaçlarında; Mehmed Âkif Ersoy'la ilgili faaliyetlerin kalıcılığını sağlamak, yapılan çalışmaları değerlendirmek ve *Safahat*'ın, konuya vakıf kişilerce topluma açık şekilde okunmasını sağlamak yer almaktadır. Aynı zamanda Mehmed Âkif Ersoy'un şiir külliyatı olmak üzere, D. Mehmet Doğan'ın Âkif hakkında kaleme aldığı eserler ile Yazarlar Birliği'nde icra edilen faaliyet ve şölenlerin kitapları da pdf olarak bulunmaktadır. (Mehmed Âkif Ersoy Araştırmaları Merkezi). Bunlar; *Mehmed Âkif Ersoy ve Gölgeleler*, *Mehmed Âkif, Âsım ve Gençlik*, *Safahat Gölgeleler*, *Safahat Âsım*, *Mehmed Âkif Milli Mücadele ve İstiklâl Marşı*, *Mehmed Âkif Edebiyat ve Düşünce*, *Mehmed Âkif: Edebî ve Fikrî Akımlar*, *Mehmed Âkif Dönemi ve Çevresi*, *Mehmed Âkif Türkiye'de Modernleşme ve Gençlik*, *Mehmed Âkif Ersoy 100 Yıl Sonra Berlin'de* ve *80 Yıl Sonra Mehmed Âkif Ersoy* kitapları olarak basılmıştır (Toraman, 2019, s. 21, 22). Yazarlar Birliği, 40 yılı aşan düzenli faaliyetleriyle, kendi varoluşunu Türk kültürüne hizmete adanmış bir kuruluş olarak bilinmektedir (Toraman, 2019, s. 117).

Hülasa Türkiye Yazarlar Birliği bünyesinde gerçekleştirilen ve yukarıda adı geçen kültür, fikir, sanat, edebiyat faaliyetleriyle, Türkiye'nin bu alanlardaki izdüşümü çıkarılmakta ve kamuya sunulmaktadır. Bu faaliyetleriyle birlikte, Yazarlar Birliği'nin kuruluş gayesinde, yazarlar arasındaki birliğin sağlanması söz konusudur. Kuvvet ve kudretini bir olmaktan alan Yazarlar Birliği, düşünce dünyamızı oluştururken kültür, fikir, sanat, edebiyat alanlarının önemini fark ettirmekte, aynı zamanda siyaset, ideoloji vb. gibi ayrıştırıcı tüm unsurların söz konusu alanlarda bir araya gelinerek aşılabileceğini

göstermektedir (Ural, 2024, s. 31). D. Mehmet Doğan, kendisi adına düzenlenen 70. yaş programında, Türkiye Yazarlar Birliği ile kültür hayatına, dinimize, ülkemize, milletimize hizmet ettiğini ve bunun da tek başına değil, birlik ve dayanışma halinde gönül seferberliği şeklinde tezahür ettiğini ifade ederken, bir olmaya, birlikten doğan diriliğe dikkat çekmiştir (Doğan, 2017, s. 38).

D. Mehmet Doğan'ın açtığı bu yol, fikrî yönün yanı sıra, sivil toplum kuruluşunda icra edilmesiyle, fiilî yönü de içermiştir. Günümüzde 47. yılına gelen kuruluş, ilk günden itibaren bu gayretlerini sürdürmeye, yapılan faaliyetleri kitaplaştırarak kalıcılığı sağlamaya devam etmektedir. Tüm bu fikir ve faaliyetlerden hasıl olan düşünceleri, D. Mehmet Doğan'ın 70. yaş yılında düzenlenen saygı gecesindeki şu ifadeleriyle özetlemek mümkün gözükmemektedir: “Değerli arkadaşlar, tabii ki burada en önemli olan şey şudur: Bir istikamet sahibi olmak, o istikamette yürümeye devam etmek; doğru bildiğini yapmak, doğru bildiğini söylemek ve doğru bildiğini yazmaktır. Bunu yapmaya çalıştım bugüne kadar. Yani ne zaman? 50 yıl önce diyelim başladığım bu yolda hep gözettiğim budur, arkadaşlarıma da tavsiyem budur. Doğru bildiğinizi yapın. (...) Doğru bildiğimizi yapmaya devam edelim, hepimiz için bu sözüm. İstikamet üzere olmaya devam edelim. Allah bize bağışlarını, ihsanlarını yapacaktır bundan hiç şüphemiz olmasın.” (Doğan, 2017, s. 38, 39). Onun fikirlerinde ve Türkiye Yazarlar Birliği'nin kuruluş gayesinde mücessem hale gelen bu tavsiyeler kalıcı olmanın; iyi, doğru, güzel işler yapabilmenin imkân ve yollarına örnek teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir.

## Sonuç

Türk İslâm düşüncesine önemli katkıları olan öncü şahsiyetlerden D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma karşısındaki duruşu tarih, dil, din konularındaki hassasiyetini açığa çıkarmıştır. Bir milletin inandığı dine, medeniyet diline ve hafızasına bağlı kalarak yaşaması, o milletin kimliğini korumasında hayati bir öneme sahiptir. Bir insanı o insan yapan aynı zamanda yaşadıklarıdır. Aynı husus bir millet söz konusu olduğunda da geçerlidir. Milletlerin yaşadığı olaylar ve geçtiği merhaleler onların hafızasını oluşturmakla birlikte, daha sağlam ve dayanıklı bir hale gelmelerini sağlar. Fakat tarihinden, dilinden ve dininden koparılan milletlerin, gelenek ve gelecek arasında köprü kurarak kimliğini devam ettirmesi mümkün olmayacaktır. Örneğin Türk milletinin özellikle millî mücadele dönemini doğru anlaması, karşılaşılan sorunlarda gücümüzü nereden alacağımıza dair ipuçlarını göstermesi bakımından önemlidir.

Batılılaşmama ve kendi olma/kalma mücadelesi o gün olduğu gibi günümüzde de farklı boyutlarıyla devam etmektedir. Kendi olarak kalmanın bir şahsiyet meselesi olduğu düşünüldüğünde, insanın varoluşunu gerçekleştirmesindeki önemi açığa çıkar. D. Mehmet Doğan bu mücadelesini şahsiyet sahibi bir Müslüman olarak bizi taşıyan hayatıyla göstermiştir. Sağlam bir duruşla ayakta kalabilmenin adeta şifrelerini vermiştir. Fikirleri ve onlar yönünde geliştirdiği faaliyetler, kimliğimizi ve yolumuzu bulmada yardımcı olmaktadır.



Diğer taraftan, D. Mehmet Doğan'ın İslâmlaşmak, Batılılaşmak ve Modernleşmek çizgisinde nerede konumlandığı sorusu düşünülürse, Âkif'ten ve Topçu'dan mülhem oluşturduğu fikirleri ekseninde, muhafazakâr modern bir yaklaşıma sahip olduğu ifade edilebilir gözükmektedir. Onun, özellikle batılılaşma karşısında duruşu, İslâm diniyle temellenen ve yerli-millî kültüre bağlılığı esas alan görüşleri, muhafazakâr yönünü göstermektedir. Bununla birlikte, geleneğe bağlı kalma konusunda Âkif ile aynı çizgidedir. Ancak Âkif için serdedilen *selefi* nitelemesinin -selefililiğin radikal ve fanatik tarafları dışında kalan ve olması gereken düzeyde ele aldığı husus-, D. Mehmet Doğan için de geçerli gözükmektedir. Nitekim modernleşmeyi batılılaşmadan ayırarak yenileşmenin altını çizmesi bu çıkarımımızı desteklemektedir.

Batılılaşma karşısında D. Mehmet Doğan'ın duruşu, Müslüman bir şahsiyet olabilmenin önünü açan hususları göstermektedir. Aynı zamanda diğer Müslüman şahsiyetlerle arasındaki ilişkinin kurulabileceği veya karşılaştırmaların yapılabileceği bir zemini sunmaktadır. Bu bağlamda makalenin literatüre katkısı, Batılılaşma karşısında geliştirilen düşüncelerin teorik arka plandan hareketle oluşturulduğunu göstermek ve pratik yönün dergiler veya sivil toplum kuruluşları aracılığıyla yapılabileceğini ifade etmek olarak düşünülebilir. Diğer taraftan D. Mehmet Doğan'ın, Batılılaşmanın ilk çıktığı dönemden günümüze ve geleceğe yansıyan etkisinin ve izlerinin tahlil ve tahayyül edilebileceği akademik bir çerçeve sunmak olmaktadır. Farklı kültürler ve dünya anlayışlarıyla karşılaşıldığında, sürecin nasıl yönetileceğine dair bir izleğin oluşması, D. Mehmet Doğan gibi konuyu tarihle ve delillendirerek ele alan düşünürlerin anlaşılmasını gerektirmektedir.

Makaledeki kapsamın, D. Mehmet Doğan'ın batılılaşma mücadelesiyle belirlenmiş olması, onun düşüncelerinin temelinde yerli-millî kültüre olan bağlılığı ve gerekçelendirmeleri yer almaktadır. O, batılılaşmayla başlayan süreci, problem odaklı bir bakışla değil, çözüm odaklı bir bakışla yani kültürümüzün nasıl ve hangi yollarla muhafaza edilebileceğine yönelik cevaplarıyla ele almıştır. Makalenin özgün yönü, D. Mehmet Doğan'ın *Batılılaşma İhaneti* kitabıyla başlattığı sürecin tarihî arka planını kavramlar ekseninde çözümlemek ve bunu Türkiye Yazarlar Birliği'ndeki pratik yönle ilişkilendirerek ifade etmek olmaktadır.

Tüm bunlardan hareketle, Türk İslâm düşünürlerinden birisi olan D. Mehmet Doğan'ın, dönem ve şartlara bakmaksızın dinî-manevî değerlerimizin, inancımızın bize sunduğu kimlik ve aidiyetimizle yaşamak konusunda bir yol açtığı görülmektedir. Bu aidiyetin bir mesuliyeti de beraberinde getirdiği, onun hayatında tebellür etmiştir. Bu noktada Türkiye Yazarlar Birliği'nin vatanımıza, milletimize, şanlı bayrağımıza ve ecdadımıza olan mesuliyetimizin getirdiği ihtiyaç doğrultusunda kurulduğu ve bu yönde hizmet verdiği bilinmektedir. Böylece D. Mehmet Doğan'ın nezdinde geliştirilen tutum, Türk milletine kendi varlığını, hafızasını ve kıymetini hatırlattığı bir tutum olarak miras kalmıştır.

## Kaynakça

- Aktay, Y. (2024). *Batılılaşma; modernleşme mi, yabancılaşma mı?*, Beyan Yayınları.
- Altun, F. (2017). *Modernleşme kuramı eleştirel bir giriş*. İnsan Yayınları.
- Arıcan, M. K. (2023). *Türkiye yazarlar birliği, kuruluşunun 45'inci yılını kutluyor*. [www.tyb.org.tr/turkiye-yazarlar-birligi-kurulusunun-45inci-yilini-kutluyor-61890h.htm](http://www.tyb.org.tr/turkiye-yazarlar-birligi-kurulusunun-45inci-yilini-kutluyor-61890h.htm) (9.05.2025).
- Arıcan, (2024a). Filozofça bir hayat, Koçak, F. G., (haz.), *Türk Dünyasının Bilgesi D. Mehmet Doğan*. (s. 15-17). Erguvan Yayınları.
- Arıcan, (2024b). Türkiye'nin kültürel hafızası: Türkiye Yazarlar Birliği. Kılıcı, A. (Ed.), *45. Yılında 45 Yazardan Yazarlar Birliği*. (s. 9-10). Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Arıcan, (2025). *Kültür hayatımız ve Türkiye Yazarlar Birliği*, Kültür Hayatımız ve Türkiye Yazarlar Birliği | İnsaniyet (10.07.2025).
- Aslan, T. (2009). Osmanlı aydınlarının gözüyle batılılaşma, *Erdem*, (55), 1-32.
- Bıyıklı, M. (2018). *Kültüre adanmış bir ömür*. Metamorfoz Yayıncılık.
- Doğan, D. M. (1993). *İletişim veya dehşet çağı*. Timaş Yayınları.
- Doğan, (2007). *Devlet sözlük yazar mı*. Ebabil Yayıncılık.
- Doğan, (2008). Batılılaşma: mağlubiyet ideolojisi, *Eskiye*, (8), 5-60.
- Doğan, (2011). *Bir lügat bulamadım*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2012). *İslâmcılığı geriye yürütmek! İslâmcılığı geriye yürütmek! - D. Mehmet DOĞAN*, (11.09.2025).
- Doğan, (2013). İslâmcılık: bir adlandırma meselesi, *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi ve Hareketi*, Kara, İ., Öz, A., (Ed.), (s. 120-128). Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Doğan, (2014). *Doğan büyük Türkçe sözlük*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2015). *Kelimelerin seyir defteri*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2016a). *Dil kültür yabancılaşma*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2016b). *İki yol açıcı: Nureddin Topçu ve Necip Fâzıl*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2017a). *Modernleşmenin bedeli*. Atlas Yayınları.
- Doğan, (2017b). *Batılılaşma ihaneti*, Yazar Yayınları.
- Doğan, (2017c). *Mehmed Âkif Çanakkale'den Sakarya'ya*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2017d). *D. Mehmet Doğan kitaplarına ve yazarlığa adanmış bir ömür*. (s. 37-39). Akmaç, R. N., Aksakal, M., (haz.), Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Doğan, (2018a). *Söz okyanusunda yolculuk*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2018b). *Mağlubiyet ideolojisinin sonu*, Yazar Yayınları.
- Doğan, (2018c). Millîlikten yerliliğe, mahallilikten yerelliğe: yakın dönemde düşünce, edebiyat ve sanat kavram dünyalarının teşekkülü. Arıcan, M. K., Doğan, D. M. vd. (Ed.), *Türk Düşüncesinde Yerlilik ve Millîlik*, Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Doğan, (2019). *Tarih ve toplum*. Yazar Yayınları.
- Doğan, (2023). Bir edebiyat mahfilinin ortaya çıkışının 45. yılında. *Bizim Külliye*. (97), 80-86.
- Doğan, (2024a). Bir fikir öncüsü: Nureddin Topçu. [www.tyb.org.tr/d-mehmet-dogan-bir-fikir-uncusu-nureddin-topcu-66237h.htm](http://www.tyb.org.tr/d-mehmet-dogan-bir-fikir-uncusu-nureddin-topcu-66237h.htm) (10.05.2025).
- Doğan, (2024b). Temel eserlerin temelinde ne var? [www.tyb.org.tr/temel-eserlerin-temelinde-ne-var-22333yy.htm](http://www.tyb.org.tr/temel-eserlerin-temelinde-ne-var-22333yy.htm) (21.05.2025).

- Erdemir, M. (2024). Türkçenin uluslararası şiir şöleni taşkent'te yapılacak. Türkçenin Uluslararası Şiir Şöleni Taşkent'te yapılacak (15.05.2025).
- Giddens, A. (2010). *Modernliğin sonuçları*, (Çev: E. Kuşdil), Ayrıntı Yayınları.
- Gökalp, Z. (2014) *Türkleşmek, İslâmlaşmak, Muasırlaşmak*, Özsan, M. (haz.), Ötüken Yayınları.
- Gökdağ, A. F. (2024). Yazarlar Birliğinde ikinci kılmak. Kılıcı, A. (Ed.), *45. Yılında 45 Yazardan Yazarlar Birliği*. (s. 20-24). Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Görgün, T. (2021). *İslâm Modernizm ve Batılılaşma*, Ayyıldız, Y. (Ed.), TireKitap.
- Kaplan, M. (2021). *Kültür ve dil*. Dergâh Yayınları.
- Kaynar, M. K., (2020). *Türkiye'nin 1970'li yılları*. Bora, T., Yanık, A., (Ed.), İletişim Yayınları.
- Metin, A. K. (2018). Mehmet Doğan'ın batılılaşma eleştirisi, Özbahçe, O., D., (haz.), *Mehmet Doğan'a Armağan*
- Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Paşa, S. H. (1965). *İslâmlaşmak*, (Çev: M. A. Ersoy), Bedir Yayınları.
- Paşa, (2006). *Buhranlarımız ve son eserleri*, Düzdâğ, M. E. (haz.), İz Yayıncılık.
- Said, E. (1999). *Oryantalizm*, (Çev: S. Ayaz). Pınar Yayınları.
- Sılay, M. (2024). *Dostlarının dilinden D. Mehmet Doğan*, Güneş, V., Karafilik, A., (haz.), (s. 154-157. Yükseliş Yayınları.
- Topçu, N. (1978). *Milliyetçiliğimizin esasları*, Erverdi, E., Doğan D. M. (haz.), Dergâh Yayınları.
- Topçu, (2020). *Kültür ve medeniyet*, Erverdi, E., Kara, İ. (haz.), Dergâh Yayınları.
- Turhan, M. (1974) *Garplılaşmanın neresindeyiz?*. Yağmur Yayınevi.
- Türkiye Yazarlar Birliği: [www.tyb.org.tr/mehmed-akif-ersoy-arastirmalari-merkezi-1170h.htm](http://www.tyb.org.tr/mehmed-akif-ersoy-arastirmalari-merkezi-1170h.htm) (18.05.2025).
- Toraman, İ. (2019). *Türkiye Yazarlar Birliği tarihi (1978-2018)*. [Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi].
- Ural, A. (2024). Türkiye Yazarlar Birliği. Kılıcı, A. (Ed.), *45. Yılında 45 Yazardan Yazarlar Birliği*. (s. 30-31). Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları.
- Ünal, H. (2007). İslâmlaşma: -İslâmî kimlik yenilenmesi-. Eski Yeni. (7), 90-96.
- Yavuz, İ. U. (2017). Kadim bir dost portresi. Tuna, F., (Ed.), *28 D. Mehmet Doğan Kavgamızın Yorulmayan Savaşçısına 70. Yaş Armağanı*. (s. 60-64). Meserret Yayınları.
- Yılmaz, S. (2014). Türkiye Yazarlar Birliğinin Türk dünyası vizyonu ve başlıca sivil toplum faaliyetleri. Durgun, G., Saran, U., Pustu, Y., (Ed.), *Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi*. (s. 109-114). Kamu Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Yigitbaş, M. (2023). Edebiyat ve kültür mahfilleri olarak Türkiye Yazarlar Birliği. *Bizim Külliye*, (97), 68-69.